

Vallagsfrågor m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar konstitutionsutskottet 47 motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2011 och 2012 om vallagsfrågor. Det gäller i huvudsak frågor om proportionalitet och valkretsindelning, samtycke till kandidatur i val, valseklar, elektroniskt röstningsförfarande, snabbare omval, granskning av rösträkning samt dubbla medborgarskap. Sju motioner som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under mandatperioden behandlas i förenklad ordning.

Utskottet avstyrker samtliga motioner, flertalet med hänsyn till pågående utrednings- eller beredningsarbete.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Proportionalitet m.m.	6
Samtycke till kandidatur	8
Valsedlar	9
Elektroniskt röstningsförfarande	11
Snabbare omval	12
Granskning av rösträkning	14
Dubbla medborgarskap	16
Motioner som behandlas i förenklad ordning	18
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	19
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Proportionalitet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:K218 av Fredrik Olovsson (S),

2011/12:K274 av Lars-Axel Nordell (KD),

2011/12:K297 av Lars Beckman (M),

2011/12:K333 av Gunnar Andrén (FP),

2011/12:K337 av Jan Ertsborn och Gunnar Andrén (båda FP),

2012/13:K234 av Fredrik Olovsson (S) och

2012/13:K282 av Jan Ertsborn och Gunnar Andrén (båda FP).

2. Samtycke till kandidatur

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:K230 av Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S),

2011/12:K255 av Andreas Carlson (KD),

2011/12:K308 av Matilda Ernkran och Eva-Lena Jansson (båda S),

2011/12:K388 av Catharina Bråkenhielm och Kenneth G Forslund (båda S) och

2012/13:K229 av Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S).

3. Valsedlar

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:K220 av Susanne Eberstein och Jasenko Omanovic (båda S),

2011/12:K227 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S),

2011/12:K243 av Christer Akej m.fl. (M),

2011/12:K276 av Agneta Gille m.fl. (S),

2011/12:K320 av Krister Örnfjäder m.fl. (S),

2011/12:K348 av Börje Vestlund m.fl. (S),

2011/12:K366 av Mikael Damberg och Yilmaz Kerimo (båda S),

2011/12:K386 av Carina Herrstedt (SD),

2011/12:K389 av Carina Herrstedt (SD) yrkandena 1 och 2,

2012/13:K216 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S),

2012/13:K238 av Agneta Gille och Pyy Niemi (båda S),

2012/13:K246 av Susanne Eberstein och Jasenko Omanovic (båda S),

2012/13:K281 av Carina Herrstedt (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2012/13:K319 av Olle Thorell m.fl. (S).

4. Elektroniskt röstningsförfarande

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:K203 av Olle Thorell (S),

2011/12:K240 av Josef Fransson (SD),

2011/12:K265 av Jenny Petersson (M),

2011/12:K275 av Lars-Axel Nordell (KD),

2011/12:K290 av Åsa Torstensson (C),
2011/12:K363 av Eliza Roszkowska Öberg (M) och
2012/13:K251 av Monica Green (S).

5. Snabbare omval

Riksdagen avslår motionerna
2011/12:K247 av Mats Gerdau (M) yrkande 2,
2011/12:K289 av Åsa Torstensson (C) och
2011/12:K301 av Elisabeth Svantesson (M).

6. Granskning av rösträkning

Riksdagen avslår motion
2011/12:K270 av Kerstin Lundgren (C).

7. Dubbla medborgarskap

Riksdagen avslår motion
2012/13:K369 av Carina Herrstedt (SD).

8. Motioner som behandlas i förenklad ordning

Riksdagen avslår motionerna
2011/12:K237 av Lena Asplund och Saila Quicklund (båda M),
2011/12:K246 av Mats Gerdau (M),
2011/12:K336 av Gunnar Andréén (FP),
2011/12:K352 av Cecilia Widegren m.fl. (M, C, FP, KD),
2012/13:K214 av Johan Linander (C),
2012/13:K348 av Gunnar Andréén (FP) och
2012/13:K386 av Cecilia Widegren m.fl. (M, C, FP, KD).

Stockholm den 21 mars 2013

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Björn von Sydow (S), Andreas Norlén (M), Lars Elinderson (M), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Phia Andersson (S), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Cecilia Brinck (M) och Lena Sommestad (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 47 motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2011 och 2012 om vallagsfrågor. Det gäller i huvudsak frågor om proportionalitet och valkretsindelning, samtycke till kandidatur i val, valsedlar, elektroniskt röstningsförfarande, snabbare omval, granskning av rösträkning samt dubbla medborgarskap.

Utskottets överväganden

Proportionalitet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om proportionalitet m.m. med hänsyn till pågående arbete.

Motionerna

Gunnar Andrén (FP) önskar i motion 2011/12:K333 få till stånd en översyn av valkretsindelningen i riksdagsvalet eftersom så stora förändringar inträffat sedan riksdagen beslutade om det riksproportionella valsättet vid riksdagsvalet som infördes i samband med 1968 års författningsreform (prop. 1968:27).

Yrkanden om utjämningsmandat i kommunalval framförs av Lars-Axel Nordell (KD) i motion 2011/12:K274 samt av Jan Ertsborn och Gunnar Andrén (båda FP) i motion 2011/1:K337 och motion 2012/13:K282. Fredrik Olovsson (S) anser i motion 2011/12:K218 och 2012/13:K234 att det bör finnas en spärr för val till kommunfullmäktige på motsvarande sätt som för riksdagsval och val till landstingsfullmäktige. I motion 2011/12:K297 anför Lars Beckman att vallagens regler om valkretsar för val till kommunfullmäktige bör ses över.

Gällande ordning

Vid val till riksdagen är Sverige indelat i 29 valkretsar som anges i 4 kap. 2 § vallagen (2005:837). Senast den 30 april det år då ordinarie val ska hållas ska Valmyndigheten, enligt 3 § samma kapitel, fastställa hur många valkretsmandat som varje valkrets ska ha; utgångspunkten för detta är antalet personer med rösträtt i valkretsen i förhållande till antalet personer med rösträtt i hela landet.

I val till kommunfullmäktige finns det inte något system med utjämningsmandat när en kommun är indelad i valkretsar.

Inte heller finns det någon fast angiven spärr för val till kommunfullmäktige. Dock innebär den jämkade uddatalsmetoden med 1,4 som första divisor en viss spärr mot småpartier. Detta är dock ingen exakt gräns. Spärr-effekten blir högre i mindre valkretsar och lägre i större. Hur stor andel av rösterna ett parti behöver för att få ett mandat i konkurrens med övriga partier är också beroende av bl.a. antalet deltagande partier samt fördelningen av rösterna dem emellan.

Betänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater

2011 års vallagskommitté lämnade i december 2012 delbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94).

I sitt delbetänkande har kommittén föreslagit att det nuvarande systemet kompletteras med bestämmelser om återföring av mandat i de fall ett parti vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten har fått totalt fler mandat än vad som svarar mot en riksproportionell mandatfördelning. Återförda mandat fördelas mellan övriga partier i respektive valkrets. Kommittén har fäst vikt vid att av de båda huvudalternativ som kommittén diskuterade är återföring av mandat det som innebär minst förändringar i förhållande till det nuvarande systemet, något bättre förutsebarhet i fråga om den regionala förankringen genom ett fixerat antal utjämningsmandat samt att det torde vara mindre kostnadskrävande att införa. Vidare har kommittén föreslagit att första divisorn ändras från 1,4 till 1,2 för att därigenom begränsa behovet av att återföra mandat.

I syfte att förbättra förutsättningarna för en proportionell fördelning av mandaten mellan partierna vid val till kommunfullmäktige, har kommittén föreslagit att det nuvarande systemet vid val till kommunfullmäktige ersätts med ett kommunproportionellt system av samma typ som i landsstingsval, med 9/10 fasta valkretsmandat och återstoden utjämningsmandat. Kommittén föreslår att första divisorn 1,4, som i riksdagsval, ersätts med divisorn 1,2.

För att garantera ett kommunproportionellt valresultat föreslås att valsystemet, som i riksdagsval, kompletteras med en möjlighet att återföra fasta valkretsmandat.

Den faktiska spärrnivå som nu finns varierar mellan kommunerna, alltefter antalet mandat i valkretsarna. Enligt kommittén bör en småpartispärr vara uttryckligen angiven och variera i mindre mån än vad som följer av dagens ordning. Kommittén har föreslagit att småpartispärren bestäms till 3 procent i valkretsindelade kommuner och 2 procent i övriga kommuner.

Betänkandet remissbehandlas till den 30 april 2012.

Utskottets ställningstagande

Vallagskommittén har i sitt delbetänkande behandlat frågor om proportionalitet som har betydelse för de aktuella motionsyrkandena. Enligt utskottets mening bör den fortsatta beredningen av ärendet avvaktas. Utskottet avstyrker motionerna.

Samtycke till kandidatur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om samtycke till kandidatur med hänsyn till pågående arbete.

Motionerna

Några motionsyrkanden handlar om att vallagen bör ändras så att det inte längre är möjligt att väljas in i politiska organ mot sin vilja, s.k. ofrivillig kandidatur, respektive att frågor om tillskrivna namn på valsedlar utreds. Yrkanden med sådan innebörd framställs av Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S) i motion 2011/12:K230 och motion 2012/13:K229, av Andreas Carlsson (KD) i motion 2011/12:K255, av Matilda Ernkrans och Eva-Lena Jansson (båda S) i motion 2011/12:K308 samt av Catharina Bråkenhielm och Kenneth G Forslund (båda S) i motion 2011/12:K388.

Gällande ordning

Den fria nomineringsrätten har sedan länge ansetts vara en central princip inom det svenska valsystemet. Principen kommer till uttryck i valsystemet genom att det, bortsett från kravet på rösträtt, inte finns några formalia-krav för att ställa upp och vara valbar i ett val. Eftersom några särskilda krav inte uppställs i fråga om t.ex. registrering av partier eller förhandsanmälan av kandidater kan väljarna så sent som på valdagen bilda ett nytt parti och ställa upp i valet.

Väljarna kan alltså på en blank valsedel ange vilken partibeteckning och vilket kandidatnamn som helst med den verkan att den tillskrivna beteckningen räknas som en röst på partiet och det tillskrivna namnet en kandidatnominering och en personröst på den personen. Om flera namn skrivs till får den överst tillskrivna kandidaten väljarens personröst. Av definitionen av partibegreppet i regeringsformen framgår vidare att det inte ställs några associationsrättsliga krav på ett parti för att det ska få delta i ett val (3 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen).

Betänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater

2011 års vallagskommitté har i delbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94) lämnat förslag om anmälan om deltagande i val. Kommittén föreslår dels en obligatorisk förhandsanmälan av partier för deltagande i val, dels att bara den som före valet skriftligen har samtyckt till sin kandidatur ska kunna utses till ledamot eller ersättare. Kommittén konstaterar att detta innebär en viss begränsning av väljarnas fria nomineringsrätt. Enligt kommitténs mening innebär emel-

lertid den nuvarande ordningen risker för och har även i flera fall lett till oacceptabla integritetsintrång för den enskilde, och kommittén ser inte någon annat sätt att få ett effektivt skydd av den personliga integriteten. Starka integritetsskäl talar alltså enligt kommittén för att införa ett sådant krav.

Utskottets ställningstagande

Vallagskommittén har i sitt delbetänkande lämnat förslag om samtycke till kandidatur. Enligt utskottets mening bör den fortsatta beredningen av ärendet avvaktas. Utskottet avstyrker motionerna.

Valsedlar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om valsedlar med hänsyn till pågående arbete.

Motionerna

Flera motionsyrkanden gäller tydligare valsedlar med t.ex. partisymboler eller större text. Sådana yrkanden framställs av Susanne Eberstein och Jasenko Omanovic (båda S) i motion 2011/12:K220 och motion 2012/13:K246, av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S) i motion 2011/12:K227 och motion 2012/13:K216, av Agneta Gille m.fl. (S) i motion 2011/12:K276 och Agneta Gille och Piry Niemi (båda S) i motion 2012/13:K238, av Krister Örnfjäder m.fl. (S) i motion 2011/12:K230, av Börje Vestlund m.fl. (S) i motion 2011/12:K348, av Mikael Damberg och Yilmaz Kerimo (båda S) i motion 2011/12:K366, av Carina Herrstedt (SD) i motion 2011/12:K389 yrkande 1 och motion 2012/13:K281 yrkande 1 samt av Olle Thorell m.fl. (S) i motion 2012/13:K319.

Carina Herrstedt (SD) begär i motion 2011/12:K389 yrkande 2 och motion 2012/13:K281 yrkande 2 ett tillkännagivande om gemensamma valsedlar. Hon anför bl.a. att risken för valfusk i form av att ett partis valsedlar slängs eller göms undan skulle minska med gemensamma valsedlar. En valsedel skulle enligt hennes förslag kunna innehålla samtliga partiets respektive beteckning, partisymbol och kandidater. Vid sidan av varje partibeteckning och kandidatnamn ska det finnas utrymme för att kryssa för personval. Detta skulle enligt motionären även innebära vinster för miljön.

I motion 2011/12:K386 begär Carina Herrstedt (SD) ett tillkännagivande om att valsedlarna för Sveriges regioner bör ha beteckningen ”val till regionfullmäktige”. Christer Ake j m.fl. (M) framställer i motion 2011/12:K243 ett yrkande om ny valsedelsbeteckning i Region Skåne.

Gällande ordning

Bestämmelser om valsedlar finns i 6 kap. vallagen. Där framgår bl.a. att de slag av valsedlar som får användas är valsedlar med parti- och valbeteckning, valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater samt valsedlar med enbart valbeteckning (1 §). De två förstnämnda slagen av valsedlar får förutom den nämnda informationen innehålla uppgift om för vilken valkrets valsedeln är avsedd och uppgift om huruvida det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater (2 §).

Enligt 1 kap. 7 § regeringsformen finns det i riket kommuner på lokal och regional nivå.

Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län gäller, enligt 3 §, för Skåne läns landsting, Hallands läns landsting och Västra Götalands läns landsting samt, med ett visst undantag som inte har betydelse här, Gotlands kommun. De nämnda landstingen får, enligt 4 § första stycket, besluta att landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen i stället ska betecknas som regionfullmäktige och regionstyrelsen. Enligt andra stycket i samma paragraf får Gotlands kommun besluta att kommunfullmäktige och kommunstyrelsen i stället ska betecknas regionfullmäktige och regionstyrelsen. Vid genomförande av val enligt vallagen ska dock beteckningen landstingsfullmäktige användas vid val i Skåne läns landsting, Hallands läns landsting och Västra Götalands läns landsting, och vid val i Gotlands kommun ska beteckningen kommunfullmäktige användas, allt enligt 4 § tredje stycket.

I propositionen (prop. 2009/10:156) anförde regeringen att den i propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80) föreslagit att beteckningarna primärkommun och landstingskommun utmönstras ur regeringsformen och att de båda kommuntyperna i fortsättningen omtalas som kommuner på lokal och regional nivå. Eventuellt övervägande om förändring av beteckningen landsting och andra beteckningar som föreslås av Skåne läns landsting m.fl. borde därför enligt regeringens mening göras i ett annat och senare sammanhang än i då aktuellt lagstiftningsärende.

Betänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater

2011 års vallagskommitté har i delbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94) föreslagit att det ska slås fast i vallagen att en partibeteckning får innehålla en partisymbol, detta i syfte att förtydliga alla alternativ i valen för väljarna. Kommittén föreslår att prövningen av risken för att en partibeteckning kan förväxlas med en annan beteckning som registrerats även ska omfatta risken för förväxling av partisymboler. Om ett partinamn eller en partisymbol kan förväxlas med ett partinamn eller en symbol som redan är registrerad, ska registrering vägras enligt förslaget.

Registrering av en anmälan om deltagande i val ska vägras om ett parti anmäler en partibeteckning (partinamn och partisymbol) som är förväxlingsbar med någon annan beteckning som redan är registrerad i valet, som har anmälts för registrering i valet eller som annars har anmälts för deltagande i det val som anmälan avser.

Enligt kommittén bör det vidare i förordning slås fast att en partibeteckning, dvs. partinamnet och i förekommande fall partisymbolen, får tryckas i färg om partiet begär det. När det gäller grafisk utformning och färg på partinamn och partisymbol är det således upp till partierna själva att bestämma.

Utskottets ställningstagande

Vallagskommittén har i sitt delbetänkande behandlat frågor som gäller utformning av valsedlar. Enligt utskottets mening bör den fortsatta beredningen av ärendet avvaktas. Utskottet avstyrker motionerna.

Elektroniskt röstningsförfarande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om elektroniskt röstningsförfarande med hänsyn till pågående arbete.

Motionerna

Motionsyrkanden som handlar om möjligheter att på olika sätt använda elektronisk röstning vid allmänna val framförs av Olle Thorell (S) i motion 2011/12:K203, Josef Fransson (SD) i motion 2011/12:K240, Jenny Petersson (M) i motion 2011/12:K265, Lars-Axel Nordell (KD) i motion 2011/12:K275, Åsa Torstensson (C) i motion 2011/12:K290, Eliza Roszkowska Öberg (M) i motion 2011/12:K363 och Monica Green (S) i motion 2012/13:K251.

Tidigare behandling

Riksdagen gav våren 2011, på förslag av konstitutionsutskottet, regeringen till känna att det vore värdefullt att i ett lämpligt sammanhang utreda möjligheterna att införa ett elektroniskt röstningsförfarande i vallokaler och röstningslokaler. Vid en eventuell elektronisk röstning borde generellt samma principer gälla som för traditionell röstning med pappersvalsedlar. Däri ligger bl.a. att avkall inte får göras på den grundläggande principen om valhemlighet. Även i övrigt måste kraven på säkerhet och kontrollruti-

ner ställas högt så att valens giltighet inte kan sättas i fråga utan förtroendet för valsystemet och demokratin bibehålls eller än hellre stärks. (Se bet. 2010/11:KU28, rskr. 2010/11:293.)

2011 års vallagskommitté

2011 års vallagskommitté ska i sin översyn av vallagen (dir. 2011:97) bl.a. överväga om det bör införas ett elektroniskt röstningsförfarande vid allmänna val och folkomröstningar. I direktiven uttalas bl.a. att det sammantaget finns skäl att på nytt utreda förutsättningarna för att införa ett elektroniskt förfarande för röstning och rösträkning som ett komplement till det nuvarande manuella systemet. Kommittén har därför givits i uppdrag att

- överväga möjligheterna att införa ett elektroniskt förfarande för röstning och rösträkning vid allmänna val, val till Europaparlamentet och nationella folkomröstningar
- överväga både system som bygger på att röstningen sker i vallokaler och röstningslokaler och system som innebär att röstning kan ske via internet från andra platser än val- och röstningslokaler och
- föreslå de lagändringar som den finner motiverade.

Övervägandena ska inriktas på att skapa rättsliga och praktiska förutsättningar för att pröva ett elektroniskt förfarande i mindre skala och utvärdera det innan det tas i bruk i större omfattning i allmänna val eller folkomröstningar i hela landet.

Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 15 mars 2013.

Utskottets ställningstagande

I Vallagskommitténs uppdrag ingår att överväga om det bör införas ett elektroniskt röstningsförfarande vid allmänna val och folkomröstningar. Enligt utskottets mening bör det fortsatta utredningsarbetet avvaktas. Utskottet avstyrker motionerna.

Snabbare omval

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som gäller frågor om tiden mellan ordinarie val och omval med hänsyn till pågående arbete.

Motionerna

Tre motioner rör tiden mellan ordinarie val och omval. Mats Gerdau (M) anser i motion 2011/12:K247 yrkande 2 att tiden för beslut om omval bör regleras. Elisabeth Svantesson (M) anför i motion 2011/12:K301 att valla-gen ska ses över så att Valprövningsnämnden tvingas agera snabbare när man identifierar problem med valprocedurer och att nämnden bör ha en given tidsgräns för sina beslut. Åsa Torstensson (C) begär i motion 2011/12:K289 att tidsaspekten mellan ordinarie val och genomförande av beslutat omval analyseras.

Konstitutionsutskottets uppföljning av 2010 års val

Inom konstitutionsutskottet har en grupp bestående av en företrädare för varje parti haft utskottets uppdrag att utföra en uppföljning av 2010 års val. Gruppens rapport behandlades i betänkandet Snabbare omval (bet. 2012/13:KU13).

I betänkandet tog konstitutionsutskottet ett utskottsinitiativ enligt 3 kap. 7 § riksdagsordningen och föreslog ett tillkännagivande till regeringen om att i ett lämpligt sammanhang låta utreda vissa frågor som gäller omval. Vidare gjorde utskottet i betänkandet vissa uttalanden om förstärkning av Valprövningsnämndens beredningsorganisation.

Utskottet framhöll det angelägna i att framtida omval kommer till stånd på kortare tid än som skedde efter 2010 års allmänna val. För att uppnå detta är det nödvändigt att förkorta både handläggningstiden i Valprövningsnämnden och tiden för genomförande av ett omval som Valprövningsnämnden har beslutat om.

Valprövningsnämndens beredningsorganisation behöver förstärkas, ansåg utskottet. De resurser som Valprövningsnämnden behöver måste ställas till dess förfogande, särskilt när nämnden prövar överklaganden av val. De tjänstemän i Valprövningsnämndens beredningsorganisation som har sin ordinarie anställning inom Riksdagsförvaltningen måste i samband med hanteringen av överklagande av val kunna frigöras från sin ordinarie syssla för att ägna sig åt sin uppgift i Valprövningsnämnden i den utsträckning som nämnden behöver. Utskottet framhöll att Valprövningsnämndens arbete med överprövning av val är av utomordentligt stor betydelse för förtroendet för demokratin och att det därför måste ges hög prioritet.

En tidsfrist för när ett omval senast ska genomföras efter Valprövningsnämndens beslut om detta kan enligt utskottets mening bidra till att förbättra förutsättningarna för snabbare omval i framtiden. En sådan frist bör vara så kort som det är praktiskt möjligt.

Med ändrade förutsättningar för omval – så att förutsättningarna för omval ska vara i princip desamma som för det ordinarie valet – skulle möjligheterna förbättras att snabbt genomföra omval. Detta har betydelse för längden på en författningsreglerad tidsfrist för omval. Under alla omständigheter bör regelverket anpassas så att förutsättningarna för omval ska

vara i princip desamma som för det ordinarie valet, med undantag för vissa korrigeringar. På så sätt förbättras förutsättningarna att snabbt genomföra omval.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2012/13:140). Riksdagens tillkännagivande är bereds nu inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

De frågor som aktualiseras i motionerna har berörts i konstitutionsutskottets uppföljning av 2010 års val och har föranlett ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet anser att den fortsatta beredningen med anledning av riksdagens tillkännagivande bör avvaktas och avstyrker motionerna.

Granskning av rösträkning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om granskning av rösträkning med hänsyn till pågående arbete.

Motionen

Kerstin Lundgren (C) begär i motion 2011/12:K270 en översyn av den gällande vallagen m.m. Hon anser att det behövs ett klargörande vad gäller den enskilde väljarens eller deltagande partiets möjligheter att granska länsstyrelsens sammanräkning av röster under den tid som gäller för överklaganden eftersom den varierar. Enligt motionären har Länsstyrelsen i Västra Götalands län medgivit granskning av valsedlar under tiden för överklaganden, medan Länsstyrelsen i Stockholms län inte har gjort det.

Gällande ordning

Den slutliga rösträkningen regleras i 13 kap. vallagen. Där framgår bl.a. att länsstyrelsen ska göra den slutliga rösträkningen samt att förrättningen är offentlig och ska göras utan dröjsmål (1 §). Enligt 2 § ska länsstyrelsen vid förrättningen bl.a. pröva om valsedlarna är giltiga och om något namn på en valsedel ska anses vara obefintligt samt meddela de beslut som denna prövning kan föranleda. Länsstyrelsen ska kungöra tid och plats för förrättningen (4 §) samt föra protokoll över förrättningen (5 §). Förrättningens avslutning regleras i 9 och 10 §§.

Enligt 10 § ska valsedlarna läggas in i särskilda omslag, som förvaras under valperioden. Omslag med valsedlar får öppnas endast om det ska göras en ny eller fortsatt sammanräkning eller om det annars behövs för valmyndigheternas utvärdering av valet.

Valprövningsnämndens promemoria om erfarenheter av prövningen av överklaganden i 2010 års allmänna val

Frågan om möjligheter som den enskilde har att ta del av valmateriel, som förvaras hos länsstyrelsen eller hos valnämnden, efter det att förrättningen för slutlig rösträkning avslutats har uppmärksammats av Valprövningsnämnden i dess promemoria Erfarenheter av prövningen av överklaganden i 2010 års allmänna val (dnr 13-2011).

I promemorian pekar Valprövningsnämnden på att medborgarnas intresse av insyn och kontroll i valförfarandet främst tillgodoses genom att valet och de efterföljande rösträkningarna i vallokalen, hos valnämnden och hos länsstyrelsen är offentliga förrättningar.

Av ordalagen att döma ger bestämmelsen i 13 kap. 10 §, anför Valprövningsnämnden, endast valmyndigheter tillgång till den valmateriel som avses där.

Det har emellertid uppgetts att några länsstyrelser också ger t.ex. partiföreträdare möjlighet att, under länsstyrelsens kontroll, ta del av visst valmateriel innan valet vunnit laga kraft, vilket partiföreträdare och även andra enskilda kan ha intresse av för att bättre kunna bedöma möjligheterna att med framgång överklaga valet.

Mot bakgrund av den skiftande praxis som tycks råda skulle det, enligt Valprövningsnämndens mening, vara värdefullt med ett klargörande av vilka möjligheter som den enskilde har att ta del av valmateriel, som förvaras hos länsstyrelsen eller hos valnämnden, efter det att förrättningen för slutlig rösträkning avslutats.

2011 års vallagskommitté

Enligt direktiven till 2011 års vallagskommitté (dir. 2012:94) står det kommittén fritt att med utgångspunkt i Valmyndighetens och Valprövningsnämndens redovisade erfarenheter efter de allmänna valen 2010 att se över även andra delar av vallagen än som specifikt angivits i syfte att göra vallagen mer förutsebar och lättillämpad.

Utskottets ställningstagande

Frågan om möjligheter som den enskilde har att ta del av valmateriel, som förvaras hos länsstyrelsen eller hos valnämnden, efter det att förrättningen för slutlig rösträkning avslutats, omfattas av Vallagskommitténs direktiv. Utskottet anser att det fortsatta utredningsarbetet bör avvaktas och avstyrker motionen.

Dubbla medborgarskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion som gäller dubbel röstning till Europaparlamentet.

Motionen

Carina Herrstedt (SD) begär i motion 2012/13:K369 ett tillkännagivande om säkerställande av att personer med dubbla medborgarskap endast kan rösta i ett EU-land.

Gällande ordning

Den som har rösträtt vid val till riksdagen har, enligt 1 kap. 4 § första stycket vallagen, rösträtt också vid val till Europaparlamentet. Enligt andra stycket i samma paragraf har även medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som har rösträtt vid val till landstings- och kommunfullmäktige och som vid val till Europaparlamentet inte röstar i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen, rösträtt vid ett sådant val i Sverige.

Enligt 5 kap. 3 § första stycket vallagen ska unionsmedborgare som inte är svenska medborgare, vid val till Europaparlamentet, tas upp i röstlängd endast om de fyller 18 år senast på valdagen, är bokförda här i landet och senast 30 dagar före valdagen gör en närmare angiven anmälan samt försäkrar att de inte kommer att rösta i en annan medlemsstat (3 § 4). Enligt 3 § andra stycket ska en underrättelse om att någon har tagits upp i röstlängd enligt denna paragraf sändas till valmyndigheten i den stat där väljaren är medborgare.

Om Valmyndigheten av en myndighet i någon annan medlemsstat underlättas om att en person som vid val till Europaparlamentet är upptagen i röstlängd här i landet också är upptagen i röstlängd i ett annat land eller redan har röstat i valet, ska Valmyndigheten genast stryka personen från röstlängden. Detta framgår av 5 § i samma kapitel.

Bestämmelsen har överförts från 7 kap. 12 § 1997 års vallag. I författningskommentaren till det lagrummet (prop. 1996/97:70) sägs att en särreglering torde vara nödvändig eftersom direktivet anger att medlemsstaterna är skyldiga att motverka att någon röstar två gånger i samma val till Europaparlamentet. Det kan dock antas att bestämmelsen i praktiken inte kommer att tillämpas särskilt ofta. Detta hänger samman med dels det förhållandet att röstning sker med endast någon eller några dagars mellanrum i de olika medlemsstaterna, dels att staterna mer sällan för register på personnivå över vilka av dem som varit upptagna i röstlängden som också faktiskt har röstat.

Rekommendation från kommissionen

I direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare, fastställs bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för medborgare i Europeiska unionen (EU) som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare.

I en rapport från oktober 2010 (KOM(2010) 605) har kommissionen följt upp valet till Europaparlamentet 2009 och utvärderar hur EU-medborgarnas rättighet i närmare angivna avseenden tagits till vara. Kommissionen har bl.a. funnit att en mekanism för att förhindra dubbel röstning och dubbla kandidaturer är bristfällig. I rapporten anges att kommissionen överväger ett ändringsförslag för att bättre hantera detta problem.

På grundval av samråd med vaxperter från medlemsstaterna har kommissionen utarbetat rekommendationer till de nationella valmyndigheterna när det gäller olika aspekter av mekanismen för att förhindra dubbel röstning. I rekommendationer som kommissionen antagit den 12 mars 2013 (se C(2013) 1313 final och COM(2013) 126 final) uppmanas medlemsstaterna särskilt att

- inrätta en enda kontaktmyndighet i varje medlemsstat för ett smidigare uppgiftsbyte med andra medlemsstater
- ta hänsyn till medlemsstaternas olika valperioder vid uppgiftsbytet
- tillhandahålla ytterligare personuppgifter som kan krävas för effektivare identifiering av EU-medborgare som är upptagna i röstlängden i bosättningsstaten.

Dessa rekommendationer kan, enligt kommissionen, bidra till att avsevärt förbättra den mekanism som syftar till att förhindra missbruk genom att göra den mer effektiv och minska den administrativa bördan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att frågan om att förhindra dubbel röstning har uppmärksamats av kommissionen. Utskottet avstyrker motionen.

Motioner som behandlas i förenklad ordning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner som rör frågor som tidigare har behandlats under mandatperioden och som rör tillhandahållande av valsedlar med modern teknik, valsedlar i punktskrift, möjlighet att stryka namn på valsedlar, återinförande av namnet Skaraborg på valkretsen Västra Götalands läns östra och att de nuvarande fyra riksdagsvalkretsarna i Skåne ska slås samman till en.

I betänkandet tas några motionsförslag upp som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under mandatperioden. Det gäller yrkanden om att tillhandahålla valsedlar med modern teknik (2011/12:K336 och 2012/12:K348), om valsedlar i punktskrift (2011/12:K237), om att stryka namn på valsedlar (2011/12:K246), om att återinföra namnet Skaraborg på valkretsen Västra Götalands läns östra (2011/12:K352 och 2012/13:K386) och om att de nuvarande fyra riksdagsvalkretsarna i Skåne ska slås samman till en (2012/13:K214), vilka senast behandlades i betänkandet 2010/11:KU28.

Utskottet vidhåller de tidigare gjorda bedömningarna i dessa frågor och finner inte skäl att nu ta upp dem till närmare behandling.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:K203 av Olle Thorell (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att införa elektroniska val i de allmänna valen.

2011/12:K218 av Fredrik Olovsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en spärr i valet till kommunfullmäktige.

2011/12:K220 av Susanne Eberstein och Jasenko Omanovic (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om partisymboler på valsedlar.

2011/12:K227 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tydligare valsedlar.

2011/12:K230 av Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring av vallagen.

2011/12:K237 av Lena Asplund och Saila Quicklund (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta fram valsedlar i punktskrift.

2011/12:K240 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i röstningsförfarandet och valsedelshanteringen vid allmänna val.

2011/12:K243 av Christer Akej m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ny valsedelsbeteckning i Region Skåne.

2011/12:K246 av Mats Gerdau (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att stryka namn på valsedlar vid allmänna val.

2011/12:K247 av Mats Gerdau (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att reglera tiden för beslut om omval.

2011/12:K255 av Andreas Carlson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur tillskrivna namn på valsedlar ska hanteras.

2011/12:K265 av Jenny Petersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elektronisk röstning.

2011/12:K270 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av den gällande vallagen m.m.

2011/12:K274 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa utjämningsmandat i kommunalval.

2011/12:K275 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om e-legitimation vid röstning i allmänna val.

2011/12:K276 av Agneta Gille m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra vallagen.

2011/12:K289 av Åsa Torstensson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i den planerade vallagsöversynen analysera tidsaspekten mellan ordinarie val och genomförandet av beslutat omval.

2011/12:K290 av Åsa Torstensson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i ordinarie val 2014 genomföra försök med e-röstning i vallokal.

2011/12:K297 av Lars Beckman (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av vallagens regler av valkretsar vid val till kommunfullmäktige.

2011/12:K301 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förändra vallagen.

2011/12:K308 av Matilda Ernkrans och Eva-Lena Jansson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av vallagen.

2011/12:K320 av Krister Örnfjäder m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten till en annan utformning av valsedlar.

2011/12:K333 av Gunnar Andrén (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av valkretsindelningen eftersom så stora förändringar inträffat efter att riksdagen godkände proposition 1968:27.

2011/12:K336 av Gunnar Andrén (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillhandahålla aktuella, korrekta, kompletta och tillförlitliga valsedlar i alla landets vallokaler – inklusive på platser för förhandsröstning – vid Europaparlamentsvalet den 7 juni 2014 och vid de allmänna valen den 14 september samma år genom nyttjande av modern distributionstryckteknik.

2011/12:K337 av Jan Ertsborn och Gunnar Andrén (båda FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra 4 kap. 14 § vallagen (2005:837) så att uppdelning av kommuner i valkretsar också kräver utjämningsmandat.

2011/12:K348 av Börje Vestlund m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tydligare partibeteckningar på valsedlarna med partiernas logga eller blomma.

2011/12:K352 av Cecilia Widegren m.fl. (M, C, FP, KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omgående återinföra namnet Skaraborg på valkretsen Västra Götalands läns östra.

2011/12:K363 av Eliza Roszkowska Öberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elektroniska val i Sverige.

2011/12:K366 av Mikael Damberg och Yilmaz Kerimo (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nödvändigheten av att förtydliga partiets valsedlar med partisymboler.

2011/12:K386 av Carina Herrstedt (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om valsedelsbeteckning för Sveriges regioner.

2011/12:K388 av Catharina Bråkenhielm och Kenneth G Forslund (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om valsedlar med enbart partibeteckning.

2011/12:K389 av Carina Herrstedt (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att partisymboler ska finnas på gemensamma valsedlar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att gemensamma valsedlar skulle ha stor betydelse för miljön och innebära minskade utgifter för staten.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:K214 av Johan Linander (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de nuvarande fyra riksdagsvalkretsarna i Skåne ska slås samman till en.

2012/13:K216 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tydligare valsedlar.

2012/13:K229 av Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om registrering av kandidater vid allmänna val.

2012/13:K234 av Fredrik Olovsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en spärr i valet till kommunfullmäktige.

2012/13:K238 av Agneta Gille och Pyry Niemi (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra vallagen.

2012/13:K246 av Susanne Eberstein och Jasenko Omanovic (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om partisymboler på valsedlar.

2012/13:K251 av Monica Green (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om digital demokrati.

2012/13:K281 av Carina Herrstedt (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att partisymboler ska finnas på gemensamma valsedlar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att gemensamma valsedlar skulle ha stor betydelse för miljön och innebära minskade utgifter för staten.

2012/13:K282 av Jan Ertsborn och Gunnar Andrén (båda FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra vallagen så att uppdelning av kommuner i valkretsar också kräver utjämningsmandat.

2012/13:K319 av Olle Thorell m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att partisymboler bör införas på valsedlarna till allmänna val och valet till EU-parlamentet.

2012/13:K348 av Gunnar Andrén (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillhandahållandet av aktuella, korrekta, kompletta och tillförlitliga valsedlar i alla landets vallokaler inklusive platser med förhandsröstning genom nyttjande av modern distributionstryckteknik den 8 juni 2014 vid EU-parlamentsvalet och den 14 september samma år vid de allmänna valen.

2012/13:K369 av Carina Herrstedt (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa att personer med dubbla medborgarskap endast kan rösta i ett EU-land.

2012/13:K386 av Cecilia Widegren m.fl. (M, C, FP, KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra namnet Skaraborg på valkretsen Västra Götalands läns östra.